

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/sledztwa/poszukiwani-swiadkowie/38538,Sledztwo-szczecinskiego-IPN-w-sprawie-operacji-polskiej.html>
12.03.2026, 17:09

Śledztwo szczecińskiego IPN w sprawie operacji polskiej

25 stycznia 2017 Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Szczecinie wszczęła śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych, wyczerpujących znamiona zbrodni przeciwko ludzkości, polegających na zabójstwach 111 091 osób oraz pozbawieniu wolności, połączonym ze szczególnym udręczeniem 28 744 osób narodowości polskiej, zamieszkałych na terenie ZSRR, dokonanych od 15 sierpnia 1937 r. do 15 listopada 1938 r. przez funkcjonariuszy NKWD.

Zbrodnie popełniono na podstawie Rozkazu Operacyjnego nr 00485 Komisarza Narodowego Spraw Wewnętrznych ZSRR Nikołaja Jeżowa z 11 sierpnia 1937 roku.

Rozkaz Nikołaja Jeżowa wskazywał, iż aresztowaniu podlegają członkowie POW, pozostający na terenie ZSRR żołnierze polscy wzięci do niewoli w czasie wojny polsko-bolszewickiej, emigranci z Polski – niezależnie od czasu ich emigracji do ZSRR, mieszkańcy dawnego terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, którzy znaleźli się w granicach ZSRR w wyniku ustaleń traktatu ryskiego z 1921 roku, byli działacze PPS, polscy duchowni, nauczyciele, urzędnicy, uchodźcy polityczni z Polski, działacze polonijni, zamożniejsi rolnicy, pracownicy służby leśnej i rzemieślnicy.

W rozkazie polecono, by wszyscy aresztowani zostali podzieleni na dwie kategorie: pierwszą – podlegającą rozstrzelaniu i drugą – podlegającą osadzeniu w więzieniach i łagrach z wyrokami od 5 do 10 lat. Dodatkowo zakazano zwalniania z więzień i łagrów osób kończących wyroki, a skazanych z podejrzeniem o szpiegostwo na rzecz Polski. Sprawy tych osób miały zostać ponownie rozpoznane przez Specjalną Komisję ZSRR. Rozkazano, by o przebiegu tej operacji „represyjno-śledczej” powiadamiać telefonicznie co pięć dni.

Akcję polegającą na likwidacji ludności polonijnej w ZSRR zakończyła decyzja NKWD i Rady Komisarzy Ludowych ZSRR z 15 listopada 1938 roku.

Według danych NKWD, od 15 sierpnia 1937 r. do 15 listopada 1938 r. zostało aresztowanych, a następnie skazanych 139 835 osób narodowości polskiej, w tym 111 091 osób skazano na kary śmierci, zaś 28 744 osoby pozbawiono wolności w warunkach zagrażających biologicznej egzystencji.

Prosimy osoby, zwłaszcza krewnych pokrzywdzonych, które mają wiedzę lub dokumenty dotyczące tej sprawy, o zgłaszanie się do Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Szczecinie, przy ul. Piotra Skargi 14. Kontakt e-mail: robert.osinski@ipn.gov.pl lub telefoniczny: (91) 312 94 03 (-06).